

Video edukacija, medijų edukacija ir mokymasis visą gyvenimą

Alfonso Gutiérrez Martín publikacijos 2011 m. viducate santrauka

Paskutiniais praeito amžiaus metais ir pirmąjį XXI amžiaus dešimtmetį įvyko didžiuliai su informacijos kūrimu ir platinimu susijusių medijų ir technologijų pokyčiai. Šie technologiniai pokyčiai, daugeliu atvejų paklūstantys rinkos dėsniams, lėmė ryškius socialinius virsmus. Nauji vėjai palietė ir edukaciją. Šiai teko prisitaikyti prie informacinės visuomenės ir skaitmeninės visuomenės ypatybių bei reikalavimų.

Visuomenėje, kurioje medijos yra kasdienio žmonių gyvenimo dalis, kurioje medijos ir informacinės komunikacinės technologijos (IKT) daro įtaką tarpasmeniniams santykiams ir suteikia galimybes bendrauti socialiniuose tinkluose, edukacija ir raštingumas didžia dalimi taps “medijų edukacija” ir “medijų raštingumu”.

1980 m. Len Masterman pažymėjo, kad vaikai žiūrėdami televiziją praleidžia daugiau laiko nei mokykloje, tačiau ko gero tai buvo tiesa dar prieš dvidešimt metų. Tyrimai pakartotinai parodo, kad daugumoje išsivysčiusių šalių, vaikai skiria medijoms daugiau laiko nei bet kuriai kitai veiklai, išskyrus miegą.

Daugelio autorių teigimu, to galėtų pakakti pagrindžiant medijų edukacijos reikalingumą mokykloje, juolab jei manome, kad mokykla turėtų atsižvelgti į vaikų gyvenimą už mokyklos ribų. Tačiau yra keletas kitų dar svarbesnių priežasčių, kodėl medijos ir IKT turėtų tapti edukacijos dalimi, o galbūt net paskatinti apie visą edukaciją mąstyti kaip apie “medijų edukaciją”. Šios priežastys – tai ekonominė, socialinė ir kultūrinė medijų ir IKT svarba šiuolaikinėje visuomenėje.

Edukacija ir medijos visuomet buvo glaudžiai susiję. Šiandien beveik neįmanoma įsivaizduoti mokyklos be IKT, taipogi neįmanoma pagrįsti edukacinio modelio, kuriame neįtrauktas medijų raštingumas arba kitoks pasirėngimas gyvenimui informacinėje visuomenėje.

Šiuose puslapiuose tyrinėjame galimas video ir edukacijos sąsajas ir tai darome iš dviejų medijų panaudojimą klasėje atspindinčių perspektyvų:

- **Medijos ir IKT (informacinės komunikacinės technologijos) kaip mokymo(si) procesus praturtinančios priemonės (technologinė edukacija).**
- **Medijos ir IKT kaip dalykas ar tyrinėjimo sritis formaliajame ir neformaliajame švietime (medijų edukacija).**

Viducate autoriai siūlo visaapimančią ir universalų medijų edukacijos modelį tinkamą bet kokioms tradicinėms ar naujoms medijoms ir bet kokio pobūdžio švietimui: formaliajam ar neformaliajam. Esama daugybės, ko gero pernelyg daug, medijų edukacijos, medijų raštingumo, skaitmeninio raštingumo ir kai kurių kitų sąvokų apibrėžimų skirtingose kalbose. Taigi kad išvengtume nesusipratimų, turime išsiaiškinti šias sąvokas ir terminus.

Nors šis leidinys neskirtas technologinei edukacijai ir galimam jos pritaikomumui mokyme(si), manome, kad pridera pirmąjį pirmo skyriaus dalį skirti IKT ir medijoms kaip mokymo(si) priemonėms. Gutiérrez išskiria keletą svarbiausių audiovizualinių medijų ir IKT privalumų ir trūkumų. Jo teigimu, sėkminga IKT kaip mokymo(si) priemonės integracija turėtų prisidėti prie atskirties tarp mokyklos ir informaciją apdorojančios visuomenės mažinimo. Medijos ir IKT, kaip edukacinės priemonės, atlieka tris pagrindinius vaidmenis: • atvaizduoti (angl. *represent*) ir vaizduoti (angl. *present*) realų ir virtualų pasaulius; • pasitarnauti mokytojams mokant • paskatinti mokinius mokytis. Šie vaidmenys yra drauge neatskiriami ir atitinka tris esminius mokymo(si) proceso dėmenis: turinį, mokytojus ir mokinius.

Antroje šio leidinio dalyje "Videoedukacijos perspektyvos Europoje" Avgousti pateikia vertingą pavyzdį apie videomeno integraciją į dailės pamokas, remiantis Kipro menų programos mokymo principais. Video ir IKT čia laikomi paprastomis dailės pamokos priemonėmis, kartu atsižvelgiant į jų atitikimą aktyvaus pilietiškumo tikslams ir Menų programos mokymo principams. Videomenas, pažymi Avgousti, "tampa jaudinančiu įkvėpimo šaltiniu, skatinančiu atrasti naujus meno kūrimo būdus. Videomenas suteikia galimybes nagrinėti sociokultūrinius klausimus ir padėti mokiniams juos tyrinėti susiejant su asmeniškai rūpimais klausimais, juos supančiu pasauliu ir atkreipti dėmesį į tai, kaip jie mąsto ir prieina prie išvadų".

Trečioje leidinio dalyje, pavadintoje "Video edukacijos vyksmas", Abril ir Durrant supažindina mus su atvejo analize, atskleidžiančia medijų, ypač video, svarbą edukacijoje ir mokymuisi internetu. Tuo tarpu Žulytė tyrinėja filmavimo mobiliu telefonu galimybes mokant meno disciplinų.

Kitoje įdomioje atvejo analizėje Weisberg susieja video edukaciją su politikos mokslais ir atskleidžia, kaip jaunimui skirta televizija internete gali tapti puikiu kanalu žadinti paauglių domėjimąsi socialiniais klausimais. Sköld, Kjellsson ir Isaksson taipogi aptaria edukacines video galimybes. Jie pateikia mums pavyzdį, kaip video kūrimas gali būti naudojamas seksualiniame švietime ir atskleidžiant jaunų žmonių požiūrį.

Munsey parodo, kokias kūrybinės raiškos galimybes gali suteikti animacija, įgyvendinant projektą, kuriuo siekiama įtraukti specialių poreikių vaikų poreikius į mokyklos kino modelį Malmėje (Švedija). Toje pat dalyje Rodríguez pateikia puikų pavyzdį, kokiais būdais galima integruoti medijas ir video kaip mokyti(s) padedančias priemones. Jis aprašo projektą "VIDEOSOCIALS 2.0", kurio tikslai susiję ne tik su dalykiniu turiniu, pavyzdžiui geografija, bet ir su siekiu įgyti bendravimo įgūdžių ir "kurti bendradarbiavimo sąsajas tarp skirtingų dalykų, panaudojant video kaip puikią priemonę suvokti edukaciją ir mokymąsi kaip visumą, o ne kaip atskirus, nesusisiekiančius padalinius". Abu, ir Foresta, ir Alm laikosi holistinio požiūrio video edukacijos dalykinės integracijos atžvilgiu. Foresta straipsnyje "Kelias link komunikacijos" parodo, kad įgalinti vaikus sąmoningai vartoti ir plėtoti audiovizualinę kalbą yra edukatorių užduotis. Savo ruožtu, Alm pristato medijų edukaciją kaip pasaulio suvokimo būdą. Anot jos, medijų suvokimas ir interpretavimas yra būtini aktyviam pilietiškumui.

Kaip matome iš visų šių pavyzdžių, šalia tyrinėjimo ir mokymosi "per" medijas, kompiuterių, video žaidimų, televizijos, interneto ir t.t. tyrinėjimas ir analizavimas yra taip pat būtini. Nors medijų edukacijoje daug dėmesio skiriama instrumentiniam video panaudojimui mokymesi, tačiau medijos kaip tyrinėjimo sritis ne mažiau vertos dėmesio. Remiantis universaliu ir integruojančiu požiūriu, kurio ir siekiame, medijų kaip mokymo(si) įrankių panaudojimas turėtų vesti į medijų edukaciją. Kaip tik tai straipsnyje "Medijos menų edukacijoje: daugiau nei mokymasis per medijas" nagrinėja Kruscay. Antroje antro skyriaus dalyje ji analizuoja medijas ir IKT kaip tyrimo sritį formaliajame švietime. Kruscay atsispiria nuo nuostatos "nėra edukacijos be medijų" ir sutelkia dėmesį į medijų edukaciją trimis lygmenimis: -

medijų edukacijos vaidmuo tarpdalykiniame mokymesi; - kaip kai kuriuose mokymosi dalykuose sutampa dalykinis ar medijų turinys; - kaip medijų edukacija gali tapti sąsaja tarpdalykiniame mokyme.

Antras skyrius skiriamas medijų edukacijos ir skaitmeninio raštingumo kompetencijų sąsajoms aptarti. Skaitmeninio raštingumo kompetencijos glaudžiai susiję su informacija: kaip ieškoti, rinkti, apdoroti ir perduoti komunikavimui bei kaip naudoti įprastą kompiuterio programinę įrangą: tekstų kūrimo, informacijos pateikimo programinę įrangą, duomenų bazes, elektroninį pašlą ir internetą. Nors galima įžvelgti sąsają su mokymusi, tyrinėjimu ir žiniomis, regis, kad ši kompetencija labiausiai susijusi su grynai instrumentiniu ir technologiniu turiniu bei procedūromis.

Mūsų medijų edukacijos ir skaitmeninio raštingumo modelyje instrumentiškumas atsiduria antrame plane. Didžiausias dėmesys skiriamas kritiniam mąstymui. Į tai atkreipiamas dėmesys ir Europos Komisijos pasiūlyme, kuriame kalbama apie su skaitmenine kompetencija susijusias esmines žinias, požūrius ir įgūdžius: "IKT naudojimas reikalauja kritiškai mąstančio ir vertinančio požūrio į prieinamą informaciją ir atsakingo interaktyvių medijų naudojimo; įsitraukimas į bendruomenes ir tinklus kultūriniais, socialiniais ir/arba profesiniais tikslais taip pat patvirtina šios kompetencijos svarbą".

Antroje leidinio dalyje pristatome keletą europinių video edukacijos perspektyvų. Christodoulou pristato naują Kipro raštingumo programą ir parodo, kaip šioje programoje įtraukiamos medijos. Jis išryškina pokyčio – nuo svarbių įgūdžių įgyjimo ir žinių akcentavimo iki kritiniu mąstymu paremto vaiko raštingumo lavinimo – aktualumą. Iš tiesų galutinis raštingumo ir edukacijos tikslas gali būti "jaunosios kartos kritinio mąstymo ir galiausiai medijų raštingumo lavinimas, kurį jie galės pritaikyti svarbiems socialiniams, politiniams ir kultūriniais klausimams spręsti, siekiant kurti geresnį, demokratiškesnį pasaulį".

Medijų edukacija turi peržengti mokyklos ribas ir būti plėtojama platesnėje visuomenėje. Taip teigia Kozák savo straipsnyje apie "Judančių vaizdų ir medijų mokslus" (šis dalykas privalomas visose Vengrijos mokyklose) ir apie Nacionalinio medijų raštingumo konkurso vidurinėms mokykloms aktualumą.

Sutariama, kad skaitmeninė kompetencija yra kur kas daugiau nei programinės ir techninės įrangos ar net informacijos naudojimas. Švietime informacija vertinga tiek, kiek mokinys sugeba ją paversti žiniomis. Kad tai padarytų, moksleivis turi išmanyti tam tikras kalbas (žodinę, ženklų, vaizdinę, grafinę ir garsinę) ir jos dekodavimo bei perdavimo principus. Ji/jis turi gebėti pritaikyti žinias įvairaus pobūdžio informacijai įvairiose situacijose ir kontekstuose.

Viducate projektas plėtoja skaitmeninį ir medijų raštingumą, kuris, kaip ir edukacija apskritai, pasižymi aiškiais asmeninio tobulėjimo ir socialinių pokyčių tikslais, kurių siekiama per kritišką pilietiškumą, pripažįstant edukacijos svarbą.

Trečiame skyriuje Ferguson ir Hottmann supažindina su viducate principais ir veikla ir parodo, kad kritinis mąstymas ir vertinimas XXI amžiuje išlieka svarbūs ir reikalingi medijų edukacijai ir skaitmeniniam raštingumui.

Pagrindiniai viducate principai gali būti išdėstyti gana paprastai: "viducate rūpinasi aktyvaus pilietiškumo plėtojimu tarpkultūrinuose kontekstuose visuose formalaus ir neformalaus švietimo lygmenyse. Video ir medijos yra atviros kūrimo pedagogikos informacinėje visuomenėje šerdis."

Nusprendėme, kad projektas bus veiksmingiausias, jei savo veiklą sugrupuosime pagal tris plačias, tarpusavy persipynusias ir kintančias temas: kūrybiškumas, aktyvus pilietiškumas ir tarpkultūrinė komunikacija. Patyrėme, kad šių temų pasirinkimas leidžia plėtoti savo veiklą įvairiuose kontekstuose ir dirbti su skirtingomis amžiaus grupėmis, neapsiribojant formaliojo ar neformaliojo švietimo programa.

Šis idėjinis pagrindas leido mums savo darbe pasirinkti socialinį ir estetinį požiūrius ir gilinti bei skatinti politinį suvokimą.

Linke taip pat nagrinėja aktyvaus pilietiškumo temą trečioje leidinio dalyje VIDEO EDUKACIJOS VYKSMAS. Jis analizuoja, kaip ši tema parodo, kad medijų edukacija tarnauja išsikeltam tikslui: pilietinės visuomenės vystymuisi demokratinėje visuomenėje. Labai panašiai knygos antroje dalyje Holubek ir Schipek tyrinėja medijų edukaciją ir aktyvų pilietiškumą Austrijoje, parodydami, kaip “žiūros taškas apsprendžia tai, ką matome”.

Kaip matome, viducate yra tarpdalykinis projektas. Šiame leidinyje nagrinėjamos temos ir pateikiami pavyzdžiai parodo kai kurias mūsų vystymosi kryptis. Savo darbą laikome vystomuoju ir paremtu aktyviu dalyvavimu bei skiriame daug dėmesio tinklaveikai.

Joks edukacinis pasiūlymas nebus pilnavertis, jei nebus aiškiai numatytas mokytojų mokymas. Ketvirtame skyriuje Gutiérrez aptaria tris mokytojų mokymo medijų ir IKT srityse dimensijas: asmens mokymas kaip **mokytojo**, mokytojo mokymas kaip **edukatoriaus**, edukatoriaus mokymas kaip informacinės visuomenės **piliečio**. Trečioje dalyje Hottmann pateikti pavyzdžiai atskleidžia šį visapusišką ir integralų požiūrį į mokytojų mokymą IKT ir medijų srityse. Šie pavyzdžiai paremti gausia mokytojų video edukacijos mokymo kursų Europoje patirtimi per pastarąjį dešimtmetį. Video edukacijos mokymai yra itin svarbi ir daug galimybių teikianti kvalifikacijos kėlimo sritis. Hottmann teigimu, video edukacija ir mokytojų mokymai negali būti griežtai atskirtos veiklos, priešingai, jos abi “pasižymi įvairiais mokymosi metodais – bendravimo kompetencijos lavinimo, darbo grupėje, tarpkultūrinio mokymosi ir vertinimo. Vienas mūsų tikslų įtraukti tai į mokymo programą ir panaudoti siekiant pakeisti švietimą medijų edukacija”.